

УДК 811.161.2'243'37'42:37.016-054.6

ДО ПИТАННЯ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ЧУЖОЗЕМЦІВ НА ОСНОВНОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Богдан Сокіл

Львівський національний університет імені Івана Франка

Описано переваги та недоліки адаптованих і неадаптованих текстів на заняттях з чужоземцями, акцентовано увагу на відборі лексичного матеріалу, подано як взірць урок для роботи в чужоземній аудиторії.

Ключові слова: фахове навчання, підбір лексичного матеріалу, адаптований текст, неадаптований текст, дотекстові завдання, післятекстові завдання.

З року в рік зростає кількість чужоземних громадян, які хочуть здобувати вищу освіту в університетах України. Це значно підвищує авторитет нашої держави серед світової спільноти, а також свідчить як про високий авторитет української наукової думки, так і про високий рівень підготовки спеціалістів.

Приїхавши в Україну, чужоземець один рік вивчає українську мову на підготовчому факультеті обраного ним вишу. За цей період він засвоює, як правило, лише загальні лексеми, переважно побутового змісту, а також залежно від обраного профілю навчання, незначну кількість термінів з предметів гуманітарного (*література, історія, географія*), інженерно-економічного (*математика, фізика, інформатика*) чи медико-біологічного (*біологія, хімія*) напрямів. Таке вивчення мови допоможе чужоземцеві орієнтуватися у побутових ситуаціях, але не є достатнім для повноцінного оволодіння фаховими дисциплінами під час навчання у вищих школах.

Ставши студентом першого курсу, чужоземець разом з українськими громадянами заглиблюється в навчальний процес: слухає лекційний курс, готується до семінарських занять, виконує лабораторні роботи тощо.

Як показала практика, перехід від пропедевтичного навчання до фахового дається чужоземним громадянам дуже важко. Кожна дисципліна фаху містить значну кількість невідомих термінів, а тому ефективність її вивчення залишається вкрай низькою.

Розуміючи цю проблему, Міністерство освіти і науки України видало наказ, згідно з яким значно збільшено кількість годин для вивчення української мови чужоземцями.

Реалізація цього документа зобов'язує керівників навчальних підрозділів вишів відвести години для безперервного вивчення студентами-чужоземцями української мови, а перед філологами ставить завдання підготувати відповідні підручники з базових дисциплін.

На жаль, на нинішній час в Україні практично немає підручників, які б допомогли чужоземцеві швидше адаптуватися до навчального процесу і засвоювати фаховий науковий матеріал на належному рівні.

На кафедрі українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка така робота вже ведеться. Нами

задумано створити книги для читання наукових текстів з різних дисциплін: „Української літератури”, „Історії України”, „Економіки”, „Географії”, „Фізики”, „Математики” тощо, які використовуватимуться на заняттях української мови з чужоземцями і допоможуть їм краще засвоювати навчальний матеріал.

Як приклад, наведемо один з уроків зі студентами-чужоземцями, які здобувають вищу освіту на філологічному факультеті.

Базовими для написання книги для читання стали дисципліни, які вивчають студенти на першому курсі, зокрема „Фольклор”, „Теорія літератури” тощо.

Вправа 1. Прочитайте слова, які ви знайдете в тексті „Билини”. Значення невідомих слів з’ясуйте за словником.

пригода	виражати
речитатив	втрачати
навала	відрізнитися
завойовник	виділяти
структура	позичати
супровід	відображати
цикл	фігурувати
репертуар	віддалятися
зумовлювати	

Вправа 2. Від поданих іменників утворіть прикметники.

Зразок: герой – геройський

Козак, богатир, народ, старовина, билина, речитатив, музика, князь.

Вправа 3. Доберіть синоніми до поданих слів: завойовник, напад, мандрувати, податися.

Слова для довідок: агресор, загарбник, набіг, наскок, подорожувати, помандрувати.

Вправа 4. Як ви розумієте значення словосполучень: *податися у віддалені землі; розвинути традицію героїчного епосу; билини збереглися у віддалених країнах; втратити музичний супровід; не мати вираженої віршової структури.*

Вправа 5. Знайдіть корінь у словах *мандрувати, мандрівний, мандри.* Доберіть однокореневі слова до слів *завойовник, втрачати, християнин.*

Вправа 6. Знайдіть суфікс у слові *український.* Які слова з цим суфіксом ви знаєте?

Вправа 7. Прочитайте текст „Билини”.

Билини – епічні речитативні пісні про богатирські пригоди. У княжу добу, подібно до козацьких дум, їх виконували в Україні народні мандрівні співці. Унаслідок татаро-монгольської навали в XIII-XIV ст. мандрівні народні митці подалися у віддалені, малодоступні для завойовників землі княжої держави, куди й занесли і свій билинний репертуар. В Україні на зміну цьому старовинному епосу в

добу козацьких воєн з турками, татарами та польськими загарбниками в XVI – XVII ст. прийшли козацькі думи, історичні пісні, легенди й перекази, які в нових умовах продовжили й розвинули давню традицію героїчного епосу. Цими обставинами зумовлений перегук мотивів, образів билин з українськими казками, легендами, колядками, весільними піснями, а також те, що билини збереглися у тих віддалених країнах.

У билинах виділяють такі цикли: дохристиянський – багатий міфологічними мотивами; кийвський, волинсько-галицький, казково-новелістичний. У билинах фігурують міста Київ, Чернігів, Галич, Новгород, відображена боротьба з кочівниками – „невірною силою”. У пізніші часи билини втратили музичний супровід. Їх „одноманітний, одностаійний, речитативний спів” і віршова структура „різниться цілком від змінного речитативу дум, і також від змінних ритмічних форм нашої героїчної пісні старої доби”, – писав М. Грушевський. Билини не мають чітко вираженої віршової структури, не мають римування, позбавлені вони також і ліричного елемента, спрощена оповідь зведена до схематичних і стереотипних загальників, які, на думку М. Грушевського, „мандрують з билини до билини, затираючи індивідуальність героїв і подій і зводячи все до не багатьох типових ситуацій”. Ці та інші особливості – наслідок тривалого спрощення давнього епосу його виконавцями – скоморохами.

Назва билин не народна. Її запозичив зі „Слова о полку Ігоревім” у 30-40-х роках російський фольклорист І. Сахаров. Традиційна назва билин – „старини”.

Вправа 8. Закінчіть речення.

1. Билини – це... .
2. Унаслідок татаро-монгольської навали в XIII – XIV ст.
3. У билинах виділяють такі цикли... .
4. У билинах фігурують... .
5. У пізніші часи билини... .
6. Ці та інші особливості
7. Назва билин

Вправа 9. З якими прикметниками поєднуються у тексті такі іменники: *пригоди, співці, епос, супровід, мотив, назва, дума.*

Вправа 10. Придумайте запитальні речення, вживаючи дієслова: *виконувати, продовжувати, запозичити, відобразити.*

Вправа 11. Дайте відповіді на питання.

1. Що таке билини?
2. Хто виконував билини?
3. Які цикли виділяють у билинах?
4. Які міста фігурують у билинах?
5. Назвіть традиційну назву билин.

Вправа 12. Розкажіть билину вашої країни.

Працюючи над підготовкою підручника, ми зіштовхнулися з такою важливою, на наш погляд, проблемою, як відбір лексичного матеріалу. Тексти під час занять з

чужоземцями можна використовувати двох видів: адаптовані й неадаптовані. Кожен з них має як свої переваги, так і недоліки.

Перевагою адаптованих текстів є те, що вони спрощені, скорочені. Працювати з такими текстами на занятті легше: викладачеві не потрібно докладати багато зусиль для пояснення незрозумілих слів, а студент може краще зрозуміти зміст прочитаного. Однак такий підхід до лексичного наповнення текстів містить велику небезпеку для чужоземця: незначна кількість нового лексичного матеріалу не може допомогти йому під час слухання лекцій разом з українськими студентами.

Неадаптовані тексти є значно складнішими для навчання чужоземця: значну кількість слів-термінів треба запам'ятати, інакше це може призвести до неправильного розуміння тексту й незадоволення слухача заняттям. Проте цей шлях вивчення будь-якої теми, на наше переконання, є все-таки більш ефективним. Засвоєння чужоземцем нової лексики фахового спрямування на заняттях з української мови відбувається не через заучування напам'ять, а через велику кількість підібраних завдань, особливо дотекстових. Вибір дотекстових завдань визначає текст заняття, і вони можуть бути найрізноманітнішими, а їхнє виконання стане запорукою розуміння слухачем тексту.

Отже, проблема лексичного наповнення текстів є найважливішою під час написання книги для читання для чужоземців, оскільки від цього залежить ефективність засвоєння навчального матеріалу й повноцінне вивчення предметів обраного фаху у вищій школі.

ON THE QUESTION OF THE CHOICE OF MATERIAL FOR FOREIGN STUDENTS ON THE BASIC LEVEL OF EDUCATION

Bohdan Sokil

Ivan Franko National University of L'viv

The article considers the advantages and drawbacks of adapted and non-adapted texts at lessons with foreign students, focuses on the choice of lexical material and gives an example of a lesson for work in foreign language classroom.

Key words: professional training, choice of lexical material, adapted texts, non-adapted texts, pre-text questions, post-text questions.

К ВОПРОСУ ОТБОРА УЧЕНОГО МАТЕРИАЛА ДЛЯ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ НА ОСНОВНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Богдан Сокил

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

Описаны преимущества и недостатки адаптированных и неадаптированных текстов на занятиях с иностранными гражданами, внимание акцентировано на отборе лексического материала, представлен образец урока для работы с иностранными учащимися.

Ключевые слова: профессиональное обучение, подбор лексического материала, адаптированный текст, неадаптированный текст, дотекстовые задания, послетекстовые задания.